

Итак, социокультурная компетенция включает в себя не только социокультурные знания и умения, но также и смыслообразующе – аксиологический, коммуникативно-деятельный компоненты. Студент вуза, находится в процессе активного освоения ресурсов современного информационного общества и, осваивая информацию, получает определенный культурный опыт, в котором важную роль играет смысловой аспект. В образовательном процессе вуза формирование социокультурной компетенции происходит, когда студент не только получает и использует информацию, но, осмысленно, пропуская её через свои культурные нормы и ценности, извлекает при этом определённый смысл, который реализует в виде умения действовать или компетенции.

Смысловой опыт студента является необходимой частью социокультурной компетенции. Сформированная в вузе социокультурная компетенция позволит будущему специалисту осуществлять свой вклад в формирование единого социокультурного информационного пространства деятельности, общения и развития личности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Величковский Б.М. Современная когнитивная психология / Б. М. Величковский. – М. : Изд – во Моск. Ун – та, 1982. – 320 с.
2. Сафонова В.В. Коммуникативная компетенция: современные подходы к многоуровневому описанию в методических целях / В.В. Сафонова. – М. : Еврошкола, 2004. – 287 с.
3. Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам / Г. В. Елизарова. – СПб. : КАРО, 2005. – 310 с.
4. Ерасов Б.С. Социальная культурология / Б. С. Ерасов. – М. : Прогресс, 1998. – 300 с.
5. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М. : Прогресс, 1997. – 198 с.

*А. В. Коцюва,
викладач кафедри перекладу та мовознавства,
Міжнародний гуманітарний університет*

ПЕЙЗАЖНИЙ ЖИВОПИС У РОМАНАХ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Відкриваючи для себе прекрасне в природі, людина, особливо художньо розвинена, входить у новий для себе світ людських уявлень. Оцінити цю красу, усвідомити її здатна лише вона, бо тільки їй дано добачити естетичні властивості природи. У тісному зв'язку з природою розгортаються людські долі. Про це красномовно свідчать твори класиків української й світової літератури.

Образ природи завжди слугував своєрідним фоном, на якому відбувалася дія, обрамленням цієї дії або інтродукцією до оповіді. З давніх часів звернення до природи було засобом виразити певне ставлення автора до тих чи інших подій. Ця функція пізніше закріплюється і розвивається, але роль і значення цього феномена дедалі ускладнюється і збагачується.

Серед інших прийомів повісткування особливе значення мають символізація позасюжетних деталей, розширення філософсько-естетичної змістовності всіх елементів опису. В цьому розумінні надзвичайно показовий пейзажний

живопис Олесь Гончара. Не проникнувши в нього, неможливо зрозуміти суті ідейно-тематичного комплексу романістики письменника, її формотворчих факторів. З іншого боку, суть будь-якої картини природи важко зрозуміти без урахування всієї системи його поезики.

Пейзажі, наприклад у романі «Прапорonosці», надзвичайно багатозначні, різноманітні за своїм характером, масштабністю, зоровим і слуховим враженням, емоційним впливом. «Дощ, пускаючись щодалі рясніше, – пише автор, – лопотів об напнуту шинель, а там – далеко внизу, на рідній стороні, – ще світило сонце. Матово-біла дощова коса, повільно, мов грандіозна завіса, рухаючись над полями, ще не дійшла туди і там панувала прозорість, зелені лани востаннє посилали звітіль свій сонячний усміх на цю чужу, непривітну гору з самотнім розп'яттям» [1, с. 57]. Тут почуття краси природи в Олесь Гончара співвіднесено з почуттям до України. Письменник показує діалектику почуття-переживання Черниша й Козакова, які щойно перейшли кордон. Герої, а з ними і сам письменник, не задумуючись, віддають перевагу просторам, пейзажам рідного краю. У цьому випадку ліричні картини природи тонко гармонують з настроєм героїв.

Тема нерозривної єдності людини й природи присутня у всіх романах Олесь Гончара. Звернення до природи допомагає письменнику відітінити найсуттєвіше в житті людини, в її духовному світі. Він прагне через уособлений образ природи підкреслити важливість тих подій, що відбуваються. Автор звертається до природи, як до свідка і товариша, який усе розуміє, і відчуває найпотаємніші порухи людської душі.

Бійці в романі – справжні цінителі краси. Через художнє відтворення природи Олесь Гончар показує внутрішній світ своїх героїв, їхні тривоги й хвилювання. Так, під впливом місячного літнього степу бійці стають «ближчі між собою, одвертіші». Незважаючи на війну, вони в думках повертаються до мирної праці, з боєм говорять про жита, що осипаються й зогниють без дбайливих рук.

Водночас письменник прагне дивитися на природу очима народу. В її картинах знайшли відображення естетичні уявлення, властиві селянину, що формувалися в нього в процесі суспільно-практичної діяльності. Народ у романах сприймає природу, як правило, утилітарно, з погляду корисності, ось чому літо – улюблена пора року селянина, бо це – час збору врожаю. «А навкруги вся ніч переповнена розміреним шумом хлібів, – пише О.Гончар, – їхніми розрідженими вітром пахощами. Давно не було такого врожаю. Будуть і копи пашниці, і снопи ряс ниці. Косарів тепер тільки б, косарів, а косарі – в сідлах. Баржак здавив у собі зітхання. До самого крайнеба, до самого місяця хлюпає урожай, а збиратиме хто?» [2, с. 78].

Як у першому, так і в другому випадках письменник підкреслює ворожість воєн життю людей, які покликані обробляти й прикрашати землю, вирощувати й збирати врожаї, робити все для того, щоб життя було щасливим.

Весна – пора пробудження, з нею селянин завжди пов'язував надії на багатий врожай, а тому пейзажні картини весни сповнені життєдайного народного оптимізму. Наведемо кілька прикладів: «На повні груди дихає весна навкруги. І чи бувають весни де-небудь кращими, ніж тут, у відкритім приморському степу, де жайворонки так вільно передзвонюються в піднебессі, де тільки сніг розта-

нув – і вже дикі маки запроменіли, і вічно текучим серпанком схоплюється марево весняне!» [2, с. 63–64]. Або: «Рано починається таврійська весна! Починають її жайворонки... Перші найніжніші співці весни, сьогодні вони вже передзвонюються над Чаплинкою. Слухають їх вартові по чаплинських заставах, слухають дядьки, що димлять цигарками біля кузні та поглядають у степ: от-от земля покличе сівачів у поле».

Пейзаж у Олеся Гончара емоційно насичений. Автор конкретно, зримо відтворює всю красу і масштабність просторів рідної країни. Від спекотних степів Причорномор'я до північних широт – уся земля введена в коло дії, все виявилось гідним пильної уваги письменника і художнього відображення.

Як жива істота, природа «співпереживає» з людиною всі колізії її долі, радіє її радощам і печалиться з нею. Ось один із драматичних епізодів роману «Перекоп»: «Світлана, зупинившись осторонь під акаціями, сумота від пережитих потрясінь, зарилась палаючим обличчям між свіжі, повні кетяги цвіту. Скоро вони, мов рясною росою на світанку, вкрилися чистими дівочими слізьми. Не знала добре й сама чого плаче, але почувала, як їй легшає від цього на душі, наче половину горя, її дівочих кривд по-сестринськи брала, переймала зараз на себе оця жінка, оця любима нею з дитинства акація – біла колюча королева півдня» [2, с. 91].

Пейзаж у романах О. Гончара психологічно насичений. Переживання, тривоги, роздуми героїв, їхні душевні порухи розкриваються повною мірою саме через природу. Природа у письменника не статична, вона змінюється залежно від настроїв його героїв або поворотних моментів у сюжеті роману.

Так, наприклад, ліричний герой роману «Твоя зоря», згадуючи своє і Заболотного дитинство, переносить уяву читача в 30-ті роки. Причому ці спогади йдуть паралельно з поїздкою героїв до Мадонни: «Як то все далеко було! Було десь у наших дитячій палеоліті, де ще тільки маревні ріки струменіли нам у спеку, як образ чистоти й вічного руху, і все було переповнене світлом, все живе в пестошах мліло під ласкавим, найласкавішим сонцем нашого терніщанського літа!» [2, с. 52].

У стиль повісткування дедалі ширше включається суб'єктивно-експресивні форми думок і мови ліричного героя (часто при описах картин пейзажу): «Сухе тепло серпневого степу, що й сюди його чуєш... Терники, шипшина та глід по байраках.. А наші балки конопляні, з духом сонця, з вербами, що розімліли під кручею!.. Тоді вони були ніби ніщо, а зараз чому так багато важать!» [2, с. 53].

І далі вся композиція повісткування являє собою чергування, взаємодію, а інколи і взаємопроникнення трьох мовних стихій: об'єктивного авторського оповідального стилю, динамічних експресивно-сміслових форм мови і свідомості ліричного героя, часто діалогічної та монологічної мови дійових осіб. «Образ автора» відкривається у внутрішньому зв'язку всіх елементів оповіді, в її смисловій спрямованості, в драматичній силі образних узагальнень, у своєрідному реалістичному символізмі художнього відображення життя.

Особливо яскраво й глибоко прийоми переплетення авторського стилю із суб'єктивно-мовними вираженнями настроїв і внутрішніх переживань ліричного героя виявляються в зміні картин природи (особливо степу): «Степ цей не такий, як у нас, тісний, помежований, фондові землі – рівна рівнина, без яроч-

ка, без горбочка, і весь той простір у травах високих, квітучих, у дикім привілілі... Тут гніву нема, тут всі добрі, всі між собою мов брати та сестри. Чути стали передзвін, то, випроставшись, наші тернівщани коси мантачать, голосно перегартовуються, ану ж бо, як старатиметься Мина Омелькович, бо коли це коммуна, то тут не відставай, гав не лови... Отже, тримай руку, клади покіс на совість, в гурті такий закон» [2, с. 122–123]. Саме в цій образно-смісловій сфері сцени життя сільських трудівників постають як широкі художні узагальнення, що стверджують гуманістичний погляд на тогочасні події.

Через переплетення пейзажного живопису й побуту письменник послідовно передає життєрадісний, щасливий настрій непосидючих і допитливих сільських хлопчаків: «Грім уже відкотився за Упинівку, небо над ними очистилось, і в нас ніби свято. Якщо ж дощ захопив нас у степу, то, промоклі до рубця, ми в такий день маємо право гнати худобу раніше, бредемо в облиплих сорочечках, повертаючись, наче з битви» [2, с. 55].

Отже, пейзаж визначає реальну обстановку, стан природи. Однак експресивна яскравість втілення така, що кожний штрих, не втрачаючи своєї географічної точності, будить нашу думку до пізнання чарівної краси всесвіту.

Але говорити лише про соціально-психологічне підґрунтя пейзажу й побуту в романтиці О. Гончара буде не зовсім правомірно, бо ж побут у творах письменника є не лише фоном, а має й самостійне ідейно-художнє значення, яке виражається естетичною категорією народності.

Наведемо чудові епізоди, що передають самотність традицій українського села: «А потім, надто ж як буде під неділю, скільки гудків та співів до пізньої ночі на даватимуть спати нашій Тернівщині. Обвіють її зі всіх кутків, перекликаючись між собою, когось вигукуючи в левади, комусь признаючись у коханні, у своїх палких почуттях...» [2, с. 61–62].

Необхідно відзначити, що автор «Твоєї зорі» широко використовує пейзаж у створенні картин народного життя. Жива тканина роману, як відомо, складається із яскравих описів картин життя людей 30–70-х років. Органічною частиною цих описів завжди виступає пейзаж. «Забіліли сніги», «білий сніг...» – це лейтмотив першої частини роману (він багато що висвітлює в ідейно-тематичному комплексі твору), і вже тут виявляється одна із граней Гончара-художника: для нього степ, покритий товстим шаром снігу, це той природний світ, в якому живе український селянин, в якому він виріс і сформувався. Отже, природа існує разом з людиною, бо вона є невід'ємною частиною її буття.

Співвіднесеність образу природи й образу ліричного героя підсилює враження від твору. Природа освітлюється певними почуттями людини і допомагає глибше розкрити ідейно-естетичний задум письменника. Ми бачимо в О. Гончара, як і в інших видатних майстрів, глибоку психологізацію відображення природи, коли пізнання, гостре емоційне сприйняття природи стає поворотним моментом у духовному житті героя, визначаючи його подальше життя і стосунки зі світом.

Навколишня краса – безкраї простори рідної Батьківщини – стала невід'ємним складником духовного світу таких героїв О. Гончара як Воронцов, Заболотний... Саме вони, ці герої, учать читача простій і мудрій істині: не боротися з природою, не підкорювати її своїм прагматичним інтересам, а дбати про примноження краси світу, шукати з нею гармонії і взаєморозуміння. Ху-

дожня концепція пейзажу Олеся Гончара протистоїть поглядам на природу як на невичерпне джерело достатку. Природа – це наш дім, в якому нам жити, любити, творити, – ось головний зміст пейзажного живопису Олеся Гончара.

Пейзаж у романах О. Гончара виконує кілька смислотворчих і формотворчих функцій. Він розширює філософсько-естетичну змістовність усіх елементів опису, підсилює сюжетно-тематичний ефект твору, глибше розкриває характери героїв і мотивацію їхніх вчинків тощо. Така функціональність пейзажного живопису є однією із особливостей стилю романістики Олеся Гончара.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О.Т. Прапороносці / О. Т. Гончар. Твори : в 6-ти т. – К. : Дніпро, 1976 – 1979 рр.
2. Гончар О.Т. Твоя зоря / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1980.

*А. Н. Леонтьев,
преподаватель кафедры перевода и языкознания,
Международный гуманитарный университет*

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА СТИХОТВОРЕНИЯ «ХУДОЖНИК» ОСКАРА УАЙЛЬДА

Поэтический перевод является неотъемлемой частью литературного процесса. Перевод поэзии – один из самых сложных видов перевода; перевод стихотворений – это почти всегда написание их заново на другом языке.

Легенда об Оскаре Уайльде как о человеке заслонила большую часть того, что им написано. При этом он, конечно, был гениально одаренным поэтом.

Поэтическое наследие Уайльда представлено двумя книгами стихотворений: «Стихи» (1881) и «Стихотворения, не вошедшие в сборники», (1887–1893), несколькими лирико-эпическими поэмами, а также более известной «Балладой Редингской тюрьмы» (1898) .

Первый сборник продемонстрировал приверженность поэта к эстетическому направлению декаданса (фр. *decadence* – упадок), которому свойственны культ индивидуализма, вычурность, мистицизм. Неприятие викторианского общества заставляет Уайльда обращаться к истокам духовности, красоты, которые он видит в греческих мифах, произведениях великого Данте, поэтов-романтиков [1, с. 168–169].

В этом сборнике, а также в поэме «Равенна» (1878) сильно влияние импрессионизма, поэт передаёт яркие мимолетные впечатления, используя живописные, многоярусные сравнения, сохраняя при этом ясность, замкнутость, объем и определённости предмета.

В данном исследовании я хотел бы проанализировать некоторые особенности перевода не «канонических», традиционных стихотворений Уайльда, а обратиться к анализу перевода стихотворения в прозе «Художник», пожалуй, наиболее известного из всех написанных автором в подобном стиле.

В 1912 году крупное издательство А. Ф. Маркса предприняло 4-томное издание Оскара Уайльда (1854–1900), редактором которого был К. Чуковский [3].